

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност **ДОЦЕНТ**, обявен от **ЮЗУ „Неофит Рилски“** в ДВ., бр. 81 от 10.10. 2017 г.

Рецензент: Проф. д-р Антония Иванова Бучуковска
Кандидат: Д-р Яна Валентинова Чанкова

Д-р Яна Чанкова е единствен кандидат по обявения конкурс за доцент в професионално направление 2.1. Филология, научна специалност Германски езици (Английски език – историческа граматика).

Тя е завършила специалността Английска филология – с петгодишен курс на обучение, с магистърска степен в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през 2001 г. с общ успех отличен 5.86.

От 2003 е асистент в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и преподава практически английски език. През 2009 г. защитава дисертация в областта на историческата граматика на английския език и придобива научната степен „доктор“. От 2009 г. д-р Яна Чанкова е главен асистент.

Преподавателската ѝ работа е многостранна и обхваща редовното и задочно обучение на студенти. Лекционните курсове на Яна Чанкова са в следните области: История на английския език, Историческа лингвистика (в Магистърска програма), Морфосинтаксис на АЕ, Историческа граматика на АЕ, Дескриптивна граматика на АЕ, Фонетика и фонология на АЕ. Преподавателската работа на д-р Яна Чанкова е свързана с активна научно-изследователска дейност, за което свидетелства значителният брой публикации в споменатите вече области, участието ѝ в наши и международни проекти и конференции. Тя се занимава активно и с практическа преводаческа дейност.

Научните интереси на д-р Яна Чанкова са в областта на Историческата лингвистика на английския език, Сравнителната граматика на езиците от германската група и Сравнителния исторически синтаксис. Предпочитаната концептуална рамка е тази на **Минималистичната програма (The Minimalist Program, Chomsky 1995)**, която се прилага при корпусния материал в качеството ѝ на **програма**, а не на **теория**. Това дава възможност на авторката да използва изследователски модел, характеризиращ се като набор от насоки за развитието на лингвистичната теория, основаващи се на принципа на минимализма. Този изследователски модел позволява интегрирането на допълнителни инструменти за анализ.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „**доцент**“ д-р Яна Чанкова представя хабилитационен труд на тема „**ASPECTS OF THE**

THEORY OF SCRAMBLING”. Тя участва в конкурса с осем статии, посветени на проблеми във връзка с Историческата лингвистика и три статии в съавторство, свързани с наши и международни проекти. Приложени са и две публикации на преводи (в съавторство) от староисландски език на поеми от „Старата Еда”: ТЪЙ РЕЧЕНИ СА НА ВИСОКИЯ СЛОВАТА... и ПРЕДСКАЗАНИЕТО НА ПРОРОЧИЦАТА.

Освен споменатите публикации е представена и една монография „РАЗВИТИЕ НА КАТЕГОРИЯТА ПЕРФЕКТ В СТАНДАРТНИЯ АНГЛИЙСКИ ЕЗИК”, преработена с учебна цел. Тя се базира на проведено изследване за написване на докторската дисертация. Приложен е и списък със заглавията на изнесените, непубликувани все още доклади (осем), пряко свързани с проблематиката на основния труд ASPECTS OF THE THEORY OF SCRAMBLING.

Тук ще бъдат оценявани хабилитационният труд и представените публикувани статии. Накратко ще бъдат разгледани и преводите на двете поеми от „Старата Еда”.

Тъй като монографията „РАЗВИТИЕ НА КАТЕГОРИЯТА ПЕРФЕКТ В СТАНДАРТНИЯ АНГЛИЙСКИ ЕЗИК” се базира на проведено вече изследване за написване на докторската дисертация, считам за нецелесъобразно нейното оценяване наред с останалите публикации като в никакъв случай не отричам приносния ѝ характер.

Хабилитационният труд „ASPECTS OF THE THEORY OF SCRAMBLING” обхваща 156 стр., състои се от Увод, 3 глави, Изводи и Библиография. Той представлява съпоставително изследване в диахронен план върху проявленията на дислокационната операция **скрамблинг** в староанглийски (принадлежащ към западно-германската група) и староисландски език (принадлежащ към северно-германската група). Тази дислокационна операция се разглежда като езиков феномен, който се реализира на границата на синтактичния и семантичен компонент на граматиката, като се прилага теоретичната рамка на минималистичния подход.

Във втора, трета и четвърта глава се анализират синтактични конструкции в староанглийски и староисландски, чиято валентност изисква две допълнения, като се посочват и промените в словореда. Операцията скрамблинг се определя като незадължителна и са потърсени семантични и информационно-структурни фактори с цел определяне степента на влияние върху принципите за линеаризация. Принципите за тежестта на частите на изречението, определеността и прономинализацията обуславят линеаризацията на конституентите в скрамблираните структури в староанглийски и староисландски език. Приносните моменти в

хабилитационния труд са свързани с изводите, направени вследствие на анализа

на синтактичните характеристики на дислокационната операция скрамблинг, необходимите структурни условия, които трябва да са налични, за да се реализира тази операция, вида на глаголните аргументи, които най-често участват в операцията скрамблинг, както и основните свойства на изходната и крайна позиция на скрамблираните аргументи. Друг приносен момент на труда е представянето на алтернатива на формални синтактични модели, които обясняват скрамблинга като операция, обоснована и мотивирана от необходимостта да се проверяват условията за съгласуване по падеж.

Дислокационната операция скрамблинг предопределя многообразие от семантични и прагматични ефекти. Различните проучени варианти на словоредата могат да бъдат описани най-добре като резултат от комплексно взаимодействие между синтаксис, семантика, структурни и прозодични фактори.

Бих искала да подчертая, че представеният хабилитационен труд характеризира д-р Яна Чанкова като специалист с отлична теоретична подготовка и опит, тънък аналитичен подход и умение да проблематизира, дискутира и предлага решения относно малко изследвано явление – в случая дислокационната операция **скрамблинг**.

Статиите, с които д-р Яна Чанкова кандидатства в конкурса, са обособени в две групи: 1. Статии, които разглеждат въпроси от областта на Историческата лингвистика и 2. Статии, които се основават на различни база данни и извеждат резултати чрез приложение на различни интердисциплинарни подходи и практики във връзка с научно изследователски проекти. Тези три статии са в съавторство.

Статията ON TWO TYPES OF DOUBLE OBJECT CONSTRUCTIONS IN OLD ENGLISH AND OLD ICELANDIC принадлежи към групата статии, свързани с Историческата лингвистика. Тя съдържа резултатите от изследването на два типа староанглийски и староисландски конструкции, ексцерпирани от съответните корпуси. При единия тип конструкция прякото допълнение се дислоцира с цел прикрепване към крайна позиция в дясната периферия на глаголната фраза (**VP-internal Scrambling**), а при втория тип двете допълнения се дислоцират с цел прикрепване към крайни позиции в лявата периферия на глаголната фраза (**short-distance Scrambling**). Въз основа на извода, че от синтактична гледна точка операцията скрамблинг е незадължителна, в статията се анализират, сравняват и правят изводи за най-важните синтактични характеристики на споменатите типове конструкции като: вид на

скрамблираните глаголни аргументи, структурните условия, които правят съответната дислокация възможна, свойствата на изходната и крайна позиция на дислоцираните аргументи и др. Разглеждат се и някои от начините, по които различни фактори (семантични, информационно-структурни и прозодични) си взаимодействат със синтактичните характеристики на изследваните конструкции.

В статията **DOUBLE OBJECT SCRAMBLING: SOME INFORMATION STRUCTURAL IMPLICATIONS** се анализират староисландски и староанглийски конструкции с пряко и непряко допълнение и се привеждат аргументи в подкрепа на схващането за скрамблинга като операция, която изпълнява междинна функция при съотнасянето на семантичните роли и реда на синтактична реализация на аргументите. Както в предходната, така и в тази статия се дискутират някои от начините, по които различни фактори (семантични, информационно-структурни и прозодични) си взаимодействат с основните характеристики на операцията скрамблинг.

В статията **GENERATING EXTERNAL ARGUMENTS IN OLD ICELANDIC** се използва концептуалната рамка на **Минималистичната програма**, за да се извърши формалистично описание на позициите на номинативните подлози в староисландския език. Според направения анализ се установяват изречения с различен словоред.

Статията **ON SCRAMBLING IN OLD ICELANDIC** изхожда от факта, че свойствата на крайната позиция или „целта“ на операцията скрамблинг са от основно значение за категоризирането на синтактичния тип на тази операция. Поради тази причина предмет на това изследване е определянето на всички възможни „цели“ от изреченческата структура. Анализът показва също така, че елементите, които могат да бъдат засегнати от операцията скрамблинг, не са ограничени от гледна точка на референциален тип.

В статията **ON TWO TYPES OF SCRAMBLED ORDER IN OLD ENGLISH** се разглеждат два вида конструкции в староанглийски, при които операцията скрамблинг включва лява дислокация и на двете допълнения : на прякото - във винителен падеж и на непрякото – в дателен падеж с цел прикрепване към крайни позиции в лявата периферия на глаголната фраза. Това позволява да се направят изводи за вида на дислоцираните фрази, основните свойства на изходната и крайната позиция и структурните условия, при които дадената дислокация може да се осъществи. Направените изводи потвърждават, че скрамблингът е незадължителна

дислокационна операция, т.е. операция, която не е мотивирана от необходимостта да се проверяват условията за съгласуване по падеж или съгласуване.

Староанглийските и староисландските глаголи от класа на **giefan/ gefa** са обект на изследване в статията **ASPECTS OF VP-INTERNAL SCRAMBLING IN OLD ENGLISH AND OLD ICELANDIC**. Тези глаголи често образуват конструкции, при които непрякото допълнение в дателен падеж предхожда прякото допълнение във винителен падеж, но при определени условия те могат да генерират алтернативен словоред, при който непрякото допълнение следва прякото. Този словоред се разглежда като последица от действието на дислокационната операция **VP-internal Scrambling** или скрамблинг в рамките на глаголната фраза. Установява се, че споменатата операция засяга различни видове преки допълнения и не е задължителна от синтактична гледна точка.

Статията **V_{fin}-DO(ACC)-IO(DAT)- V_{nonfin} SCRAMBLED ORDER IN OLD ENGLISH: INFORMATION STRUCTURAL IMPLICATIONS** допълва аргументацията в статията **DOUBLE OBJECT SCRAMBLING: SOME INFORMATION STRUCTURAL IMPLICATIONS**, добавяйки нови доводи, които подкрепят твърдението, че операцията скрамблинг може да си взаимодейства с общите принципи на дискурса и да оказва влияние върху семантичната и прагматична интерпретация на изреченията.

В последната статия от тази група **WHY SEEK‘ST THOU THEN TO COVER WITH EXCUSE, THAT WHICH APPEARS IN PROPER NAKEDNESS?** се прилагат инструментите за анализ на **Минималистичната програма**, за да се дискутират определени аспекти на механизма движение на главата на фразата в различните му проявления. При анализа на различни видове отрицателни изречения се установява, че в PCAE се срещат две конкуриращи се отрицателни структури: в една от тях **not** може да се определи като VP-наречие, а в другата – като глава на отрицателната фраза NEGP.

В трите статии, принадлежащи към втората група, се съобщават изводите от анализа на различни база данни, след като са приложени различни интердисциплинарни подходи и практики. Статии са резултат на съвместна работа по научноизследователски проекти.

Две статии под заглавие **MULTILINGUALISM THROUGH LIVING AND CELEBRATING TOGETHER** и **INTERCULTURAL DIALOGUE FOR EDUCATION IN THE MEDITERRANEAN REGION** са в съавторство по

международен проект, в който д-р Яна Чанкова е участвала като лингвист изследовател и мениджър.

Третата статия под заглавие EVALUATION OF THE ACCURACY OF THE BGLEMMATIZER също от тази група съдържа обобщените резултати от съвместната работа по проекта ИНОВАЦИОННИ СИСТЕМИ, БАЗИРАНИ НА ЗНАНИЯ.

Тези три статии не засягат проблеми от областта на Историческата лингвистика, а в тях се дискутират проблеми на чуждоезиковото обучение и методика.

Д-р Яна Чанкова представя за конкурса и два превода от старoisландски език на поеми от „Старата Еда” в съавторство с Айгир Сверисон: ТЪЙ РЕЧЕНИ СА НА ВИСОКИЯ СЛОВАТА (оригинално заглавие NAVAMAL), 2012, Издателство „Феней” и ПРЕДСКАЗАНИЕТО НА ПРОРОЧИЦАТА(оригинално заглавиеVÖLUSPA), 2013, Издателство „Роборид”.

Ще си позволя кратък коментар на двата превода, тъй като те нямат пряко отношение към темата на конкурса и представените във връзка с него публикации, а трябва да се има пред вид и съавторството с Айгир Сверисон, изтъкнат преводач от исландски език. В никакъв случай не бих искала да омаловажа приноса и заслугите на д-р Яна Чанкова, както и нейните задълбочени познания по исландския език.

Двамата преводачи се конфронтират с множество сложни задачи, свързани с особеностите на граматиката и семантиката на старoisландския текст. Вероятно и самият сюжет на епоса създава трудности на съвременния читател при разбирането. Известно е, че преводът е „ пренасяне” на особености на една култура на езика на друга култура. Това „пренасяне” е още по-важно и трудно, когато изходната култура е отдалечена с векове от целевата култура. За да се преодолеят тези трудности, преводът от „Еда” е снабден с научен апарат. В него се коментират спорни случаи на превод. Научно коментираният превод е най-добрият начин за съкращаване на времевата дистанция между оригинал и съвременност. Изкуството на превода цели да предаде духа на оригинала в целевия език и емоционалния свят на читателя.

Мисля, че преводът на двете поеми от „Старата Еда” ни приближава до атмосферата и духа на викингската епоха и поезия.

След направения преглед на хабилитационния труд, научни публикации, статии, свързани с научноизследователски проекти и двата публикувани превода от „Старата Еда” бих искала да отбележа отличната подготовка на д-р Яна Чанкова като специалист в областта на Историческата лингвистика, по-специално нейните задълбочени познания по

староанглийския и староисландския език. Тя не само познава теоретичните изследвания по конкретната тема. За това свидетелстват в библиографията над 160 заглавия научна литература от английски, исландски и норвежки език. Анализите на конкретните примери и уменията за обобщения демонстрират убедително възможностите на авторката като изследовател на староанглийския и староисландския език. Д-р Яна Чанкова показва, че притежава необходимите знания и умения за реализирането на съпоставителни изследвания в областта на Историческата лингвистика.

Приносните моменти в хабилитационния труд са лесно откриваеми и са свързани с изводите, направени в резултат на анализа на синтактичните характеристики на дислокационната операция **скрамблинг** в частта **CONCLUDING REMARKS** стр.128 – 131.

Наред с посочените качества на разработката, които я правят ценен източник на теоретична информация за синтаксиса в староанглийския и староисландския език, те я превръщат в ценно помагало с конкретно практическо значение.

Представените научни статии могат да бъдат ориентирани към областта на Историческата лингвистика и повечето от тях са свързани по тематика с хабилитационния труд. Те допринасят не само за развитието на теорията за скрамблинга като дислокационна операция, която се реализира на границата на синтактичния и семантичен компонент на граматиката, но и с оглед интегрирането на информационната структура на изречението в минималистичния изследователски подход. Приносните моменти са ясно изразени във всяка една от тях като например: разглеждат се начините, по които различни фактори (семантични, информационно-структурни и прозодични) си взаимодействат със синтактичните характеристики на изследваните конструкции, рестрикциите за тази дислокационна операция. Трите статии в съавторство, които чрез прилагане на различни интердисциплинарни подходи и практики отразяват резултатите от научноизследователските проекти също имат приносен характер.

Учебно-преподавателската дейност на д-р Яна Чанкова се осъществява в провеждане на редица лекции и упражнения в Бакалавърска и Магистърска степен. Тя може да се определи като високопрофесионална. В рамките на активната си учебно-преподавателска дейност тя провежда 210 лекционни часа в различни лингвистични области и 75 часа семинарни упражнения .

При обсъждане и оценяване на научни разработки естествено възникват въпроси и препоръки.

Мисля, че въпреки задълбочения анализ на примерите в хабилитационния труд и статиите не е достатъчно разработена ролята и значението на контекста при реализирането на дислокационната операция скрамблинг. Бих препоръчала синтактичният анализ да протече по-задълбочено и в тази посока.

Другата препоръка или въпрос, свързан с предходния, който бих отправила към авторката, е за причините и условията за топикализацията.

Въпреки че обект на изследване е едно синтактично явление в староанглийски и староисландски, бих попитала дали анализираните глаголи или част от тях(напр. глаголите от класа giefan/gefa) са променили синтактичното си обкръжение в процеса на развитие на английския и исландския език, особено като се има предвид, че исландският език е много устойчив и е претърпял сравнително малко промени.

Смятам за напълно оправдана формулираната насоченост към бъдещи изследвания, които да поставят дислокационната операция скрамблинг в по-широкия контекст на съпоставителните изследвания.

Въпреки направените препоръки в хода на изложението смятам, че представеният хабилитационен труд представлява ценно и новаторско изследване в областта на германските езици.

В заключение на моето изложение бих искала да отбележа, че научноизследователската дейност на д-р Яна Чанкова е сериозна, задълбочена и с безспорни приноси за науката и нейното приложение. Същевременно тя е твърде широка по тематика. Като се има предвид цялостната научна изява на д-р Яна Чанкова от защитата на докторската ѝ дисертация до днес и високопрофесионалната ѝ преподавателска дейност, убедено предлагам на почитаемото научно жури да удостои д-р Яна Чанкова с академичната длъжност **доцент**.

София, 25.01.2018 г.

Рецензент: проф. д-р Антония Бучуковска